

تضعیف راست میانه و قدرت گیری راست پوپولیست: جستاری در نقش آفرینی حزب اصلاح در سپهر سیاسی بریتانیا

(دکتر حسین مفیدی احمدی - پژوهشگر مسائل اروپا و یورو آتلانتیک)

** این مقاله در «نخستین کنفرانس بین‌المللی مطالعات اروپا و آمریکا - خردادماه ۱۴۰۴» ارائه شده است

چکیده:

افزایش نفوذ سیاسی و اجتماعی حزب اصلاح بریتانیا به‌ویژه در میان «محافظه‌کاران ملی‌گرا»، جدی‌ترین چالش پیش‌روی احزاب جریان اصلی بریتانیا بوده است. سؤال اینجاست که پیش‌ران‌های این پدیدار کدامند و چشم‌انداز سیاسی بریتانیا در این چارچوب چه خواهد بود. به نظر می‌رسد در یک دیدگاه سیستمی، شکاف میان نخبگان جدید و اکثریت سنتی؛ بی‌ثبات‌تر شدن سیاست در بریتانیا؛ ناامنی اقتصادی؛ اضطراب‌های فرهنگی؛ بی‌اعتمادی به نخبگان و جاذبه پوپولیسم راست با در برگیری شعارهای ضد مهاجرت و حاکمیت ملی برای گروه‌هایی که خود را قربانی جهانی شدن و اروپایی شدن می‌دانند، نقش مهمی در ظهور این پدیدار داشته‌اند. در سطح کارگزاری نیز، مواجهه حزب محافظه‌کار با «بحران وجودی» و «بحران هویت» و وعده‌های اقتصادی تحقق‌نیافته دولت‌های محافظه‌کار از یک‌سو و تصور نخبه‌گرا بودن از حزب کارگر؛ موضع متزلزل حزب کارگر نسبت به برگزیت و قطع ارتباط با پایگاه سنتی و تمرکز حزب کارگر بر رأی‌دهندگان تحصیل‌کرده شهری از دیگر سو، ازجمله دلایل رشد پوپولیسم راست در بریتانیا بوده است. در حوزه چشم‌انداز سیاسی نیز گرچه احتمال تسخیر دولت و پارلمان توسط احزاب رادیکالی چون حزب اصلاح ناچیز است، به نظر می‌رسد احتمال جذب گفتمان برون‌گذار راست پوپولیست در دولت‌های حاکم در بریتانیا باید محل تدقیق باشد.

کلید واژگان: بریتانیا؛ حزب اصلاح؛ حزب کارگر؛ حزب محافظه‌کار؛ راست پوپولیست؛ راست میانه

1- مقدمه

تضعیف راست میانه و افزایش نفوذ سیاسی و اجتماعی حزب اصلاح بریتانیا^۱ به‌ویژه در میان «محافظه‌کاران ملی‌گرا»، جدی‌ترین چالش پیش‌رو احزاب جریان اصلی بریتانیا بوده است. گزینه‌هایی بسیاری در خصوص این پدیده جدید وجود دارد. روند کاهش تدریجی سهم آراء دو حزب جریان اصلی یکی از این گزینه‌ها است. سهم کلی آرای حزب کارگر و حزب محافظه‌کار در حال کاهش بلندمدت بوده است. در دهه ۱۹۵۰، در دو انتخابات سرتاسری، این دو حزب قدرتمند بیش از ۹۷ درصد آرا را کسب کردند. از آن زمان به بعد این درصد به تدریج کاهش یافته است، اگرچه واکنش به برگزیت در سال‌های ۲۰۱۷ و ۲۰۱۹ به‌طور موقتی آرای دو حزب را افزایش داد. اما در انتخابات سرتاسری سال ۲۰۲۴، سهم ترکیبی آراء دو حزب کارگر و محافظه‌کار تنها ۵۷ درصد بود. در انتخابات محلی ۲۰۲۵ نیز این سهم به ۳۷ درصد رسید. چیزی که تاکنون سابقه نداشته است. (Travers, 2015) روند افزایش آراء جریان راست پوپولیست نیز گزینه دیگری است به‌عنوان مثال، در انتخابات محلی سال ۲۰۲۵ در بخش‌هایی از بریتانیا، حزب اصلاح با موفقیتی خیره‌کننده، تقریباً تمام رقبا را کنار زد. پرسش اینجاست که پیش‌ران‌های این پدیده‌ها کدامند و چشم‌انداز سیاسی بریتانیا در این چارچوب چه خواهد بود؟

به نظر می‌رسد در یک دیدگاه سیستمی، شکاف میان نخبگان جدید و اکثریت سنتی؛ بی‌ثبات‌تر شدن سیاست در بریتانیا؛ ناامنی اقتصادی؛ اضطراب‌های فرهنگی؛ بی‌اعتمادی به نخبگان و جاذبه پوپولیسم راست با در برگیری شعارهای ضد مهاجرت و حاکمیت ملی برای گروه‌هایی که خود را قربانی جهانی شدن و اروپایی شدن می‌دانند، نقش مهمی در ظهور این پدیده داشته‌اند. در سطح کارگزاری نیز، مواجهه حزب محافظه‌کار با «بحران وجودی» و «بحران هویت» و وعده‌های اقتصادی تحقق‌نیافته دولت‌های محافظه‌کار از یک‌سو و تصور نخبه‌گرا بودن از حزب کارگر؛ موضع متزلزل حزب کارگر نسبت به برگزیت و قطع ارتباط با پایگاه سنتی و تمرکز حزب کارگر بر رأی‌دهندگان تحصیل‌کرده شهری از دیگر سو، از جمله دلایل رشد پوپولیسم راست در بریتانیا بوده است. در حوزه چشم‌انداز سیاسی نیز گرچه احتمال تسخیر دولت و پارلمان توسط احزاب رادیکالی چون حزب اصلاح ناچیز است، به نظر می‌رسد احتمال جذب گفتمان برون گذار راست

^۱ - حزب اصلاح که در سال ۲۰۱۸ با حمایت نایجل فاراژ (Nigel Paul Farage) بنیان‌گذاری شد، جانشین حزب برگزیت (Brexit Party) است. حزب اصلاح ابتدا فعالیت خود را با مخالفت با قرنطینه‌های دوران همه‌گیری کووید-۱۹ آغاز کرد و بعدها تمرکز خود را بر موضوعاتی مانند مهاجرت قانونی انبوه، مهاجرت غیرقانونی از طریق قایق‌های کوچک، سیاست‌های "کربن صفر"، مالیات‌های بالا، دولت بزرگ، و حزب محافظه‌کار قرار داد که به گفته حزب اصلاح از شرایط واقعی کشور فاصله گرفته است. (Goodwin, 2024)

پوپولیست در دولت‌های حاکم در بریتانیا باید محل تدقیق باشد. در این چارچوب در این مقاله ضمن بهره‌مندی از مفهوم «ناسیونالیسم جدید» به‌عنوان چارچوب نظری، پیشران‌های سطح سیستمی و کارگزاری تضعیف راست میانه و قدرت‌گیری راست پوپولیست را مورد تدقیق قرار می‌دهد. در پایان نیز چشم‌انداز سیاسی راست پوپولیست در بریتانیا در سایه تعینات ساختاری و کارگزاری مورد اشاره مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

2- چارچوب نظری

به نظر می‌رسد در متن پیشران‌های سیستمی (پویایی‌های سیاسی داخلی و روندهای مرتبط با جهانی‌شدن و اروپایی‌شدن) و پیشران‌های سطح کارگزاری (عملکرد احزاب جریان اصلی)، مفهوم «ناسیونالیسم جدید» مفهومی مناسب برای تحلیل و تبیین تضعیف راست میانه و افزایش نفوذ سیاسی اجتماعی حزب اصلاح بریتانیا در این کشور باشد. با بررسی نظریات گوناگون ناسیونالیستی باید تعریفی از پدیده «ناسیونالیسم جدید» ارائه شود که بتواند شرایط ظهور این پدیده در عصر معاصر را تبیین کند زیرا اکنون دوگانه جدیدی شکل گرفته است که بین ناسیونالیسم قدیم و جدید تمایز قائل می‌شود. درواقع امروزه و به‌ویژه در ادبیات جهانی‌شدن، ناسیونالیسم در درجه نخست به عنوان شکلی از چند پارگی و خاص‌گرایی تعریف می‌شود. در این معنا، ناسیونالیسم منحصرأ به دوران مدرن تاریخ اروپا مرتبط نیست؛ ناسیونالیسم لزوماً یک پدیده نخبه‌گرایانه نیست؛ ناسیونالیسم جدید به واکنش علیه نخبگان جهانی بدل شده است و ناسیونالیسم جدید به دلیل واکنشی بودن عمدتاً فرهنگی - هویتی است. درواقع، «ناسیونالیسم جدید» در درجه نخست یک پدیده واکنش‌پذیر، مردمی و شکلی از ابراز نارضایتی اجتماعی است که در متن جهانی‌شدن ظاهر می‌شود و با به چالش کشیدن نظام بین‌الملل موجود، از طریق ارتقاء اشکال وفاداری و همچنین به چالش کشیدن نخبگان جهانی و ملی به دست می‌آید. در این متن، «ناسیونالیسم جدید»، شکل یک جنبش هویتی - فرهنگی ضد سیستمی را به خود می‌گیرد که توسط فرایندهای جهانی‌شدن ترویج می‌شود. به‌صورت خلاصه، ناسیونالیسم جدید، یک پدیده محبوب توده‌ای و نه نخبه‌محور بلکه هویتی و همچنین فرهنگی است. این یک چالش برای دولت و سیستم بین‌المللی مستقر است.² درواقع، «ناسیونالیسم سنتی» در پی دولت-ملت‌سازی، هویت‌بخشی درونی بر مبنای نژاد و قومیت و مرزهای مشخص سیاسی و تجمیع همه‌ی ظرفیت‌های داخلی برای تعریف و تأمین مفاهیمی نوپا همچون امنیت ملی و قدرت ملی از طریق نقش‌آفرینی در فراسوی مرزهای تعریف‌شده ملی خود بود و روندی از درون به بیرون داشت. بااین‌حال، ناسیونالیسم امروز اروپایی و به‌طورکلی غرب، در پاسخ و واکنش به فراملی‌گرایی در قالب جهانی‌شدن اقتصاد و جهانی‌شدن فرهنگ

² - برای مطالعه بیشتر در خصوص مفهوم ناسیونالیسم جدید، مراجعه شود به: (سوری و موسوی نیا، 1400) و (سوری و موسوی نیا، 1401)

در نتیجه ایدئولوژی‌هایی همچون لیبرالیسم، نو لیبرالیسم و اجماع واشنگتن در سیاست و اقتصاد و چندفرهنگ‌گرایی در حوزه فرهنگی- اجتماعی در طول دست‌کم سه دهه اخیر است که خود را در قالب الگوهایی همچون اتحادیه اروپا بروز و ظهور داده است. بنابراین، روندی معکوس و از بیرون به درون دارد. (پژوهشکده مطالعات راهبردی، 1402) در این متن، ناسیونالیسم جدید می‌تواند به‌عنوان برون‌داد بحران داخلی دولت در عصر جهانی‌شدن و بحران داخلی دولت‌های اروپایی در دوران تفوق اروپایی شدن تلقی شود.

3- پیش‌ران‌های سطح سیستمی تضعیف راست میانه و قدرت‌گیری راست پوپولیست

به نظر می‌رسد برخی پویایی‌های ساختار سیاسی داخلی بریتانیا به همراه روندهای مرتبط با جهانی‌شدن و اروپایی‌شدن بریتانیا را باید ازجمله عوامل تضعیف راست میانه و قدرت‌گیری راست پوپولیست دانست. شکاف میان نخبگان جدید و اکثریت سنتی یکی از این پویایی‌هاست. این استدلال وجود دارد که یک طبقه نخبگانی جدید در بریتانیا قدرت فرهنگی و سیاسی را در دست گرفته است. این نخبگان جدید شامل فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌های معتبر، ساکنان شهرهای بزرگ و افرادی با مشاغل حرفه‌ای در بخش‌های فرهنگی و عمومی، با ارزش‌های لیبرال و جهانی‌گرا هستند. این گروه از نظر فرهنگی و ارزشی از اکثریت سنتی جامعه، شامل طبقه کارگر، افراد مسن‌تر و کسانی که تحصیلات دانشگاهی ندارند، فاصله گرفته‌اند. این شکاف ارزشی و فرهنگی منجر به احساس بی‌صدایی و بی‌فضیلتی در میان اکثریت شده است. در این نگاه، سه محور اصلی برای درک تحولات سیاسی بریتانیا قابل ردیابی است. ارزش‌ها: تضاد میان ارزش‌های لیبرال نخبگان و ارزش‌های محافظه‌کارانه اکثریت. صدا: احساس نادیده گرفته شدن و بی‌صدایی در میان اکثریت سنتی. فضیلت: درک نخبگان از فضیلت و اخلاق که با باورهای سنتی در تضاد است. در این متن، سیاست بریتانیا دیگر حول محور اقتصادی (دولت بزرگ در مقابل کوچک، مالیات بالا در مقابل پایین) نمی‌چرخد، بلکه حول محورهای هویتی و فرهنگی شکل می‌گیرد. شکاف بین یک «طبقه جدید» نخبه‌گرا با ارزش‌های متمدنی جهانی‌شده و نفوذ هژمونیک و اکثریتی از مردم که ارزش‌های محافظه‌کارانه‌تر اجتماعی و ملی‌گرایانه‌تر دارند و احساس بی‌صدایی می‌کنند، نیروی محرک اصلی تحولات سیاسی اخیر (ازجمله برگزیت) بوده است. در چارچوب این استدلال تا زمانی که این شکاف‌ها و احساس بی‌صدایی حل نشود، سیاست بریتانیا ناپایدار و قطبی باقی خواهد ماند. (Goodwin, 2023)

بی‌ثبات‌تر شدن سیاست در بریتانیا پویایی دیگری در ارتباط با صعود پوپولیسم در بریتانیا است. امروزه در بریتانیا رأی‌دهندگان راحت‌تر گرایش حزبی خود را تغییر می‌دهند و خود احزاب نیز آسان‌تر رهبران و برنامه‌هایشان را عوض می‌کنند. "مدل‌های مختلف نشان می‌دهد که نقشه سیاسی بریتانیا در حال چرخش است. امروزه، رأی‌دهندگانی که پیش‌تر به‌صورت غریزی به حزبی خاص متمایل بودند — شاید به دلیل رأی والدینشان — اکنون در حال جستجوی گزینه‌های تازه‌اند. در این متن، احزاب اصلی دیگر نمی‌توانند روی

ائتلاف‌های سنتی خود تکیه کنند، بلکه باید ائتلاف‌های جدیدی بسازند. به‌عنوان مثال، پایگاه رأی حزب محافظه‌کار از طبقات بالا و کسب‌وکارها، به طبقه کارگر سفیدپوست محافظه‌کار اجتماعی تغییر یافته است. پایگاه رأی حزب کارگر نیز از حوزه‌های کارگری به سمت جمعیت تحصیل‌کرده کلان‌شهرها تغییر یافته است و حتی محافظه‌کاران میانه‌روتر را در بر گرفته است.³ (Thomas, 2025) در این متن است که از دوره «سیاست‌پس‌اسیاسی»³ در بریتانیا نام برده می‌شود. دوره‌ای که در آن مرزهای سنتی میان ایدئولوژی‌های سیاسی محو شده‌اند. (Eyres, 2025) در واقع ترکیب تغییر رأی هر دو حزب با کم رنگ تر شدن مرزهای سنتی میان ایدئولوژی‌های سیاسی، فضای فراخ‌تری در اختیار ناسیونالیسم جدید و پوپولیسم در بریتانیا قرار داده است.

پویایی‌های مرتبط با جهانی‌شدن و اروپایی شدن در بریتانیا نیز از جمله پیشران‌های ساختاری مهم در تضعیف راست میانه و قدرت‌گیری راست پوپولیست در بریتانیا بوده‌اند. پویایی‌هایی که از مسیر احساس ناامنی اقتصادی و ترس از مهاجرین شعارهای پوپولیست را برای بخش‌هایی مهم از جامعه جذاب می‌کند. به‌عنوان مثال، در حوزه ارتباط جهانی‌شدن و صنعتی زدایی، "حمایت از احزاب پوپولیست راست‌گرا در بسیاری از دموکراسی‌های صنعتی پیشرفته، ناهمگونی منطقه‌ای چشم‌گیری دارد و این احزاب به‌ویژه در مناطقی موفق‌تر هستند که صنعت تولید به‌طور سنتی سهم بزرگی از فعالیت‌های اقتصادی محلی را تشکیل می‌داده است. یا شواهد محکمی از رابطه‌ی علی ساده بین قرار گرفتن در معرض شوک‌های اقتصادی محلی و افزایش حمایت از پوپولیست‌ها از یک‌سو، و بین شوک‌های اقتصادی و پیامدهای منفی فضایی از سوی دیگر وجود دارد. از جمله، محرومیت از خدمات عمومی، منجر به ترس از رقابت منابع با مهاجران می‌شود و در نتیجه به نفع راست افراطی تمام می‌شود. افول بلندمدت در سطح محلی همچنین ممکن است این احساس را در مردم ایجاد کند که احزاب جریان اصلی به منطقه‌ی آن‌ها اهمیت نمی‌دهند؛ در نتیجه، آن‌ها به سمت چالشگران راست‌گرا گرایش پیدا می‌کنند." (Schütze, 2023) جهانی‌شدن علاوه بر بحران اقتصادی به بحران‌های هویتی و سیاسی هم منجر می‌شود. بحران هویتی به‌ویژه از منظر مهاجرت گسترده، تهدید فرهنگ ملی را به همراه می‌آورد و بحران سیاسی نیز ناشی از بی‌اعتمادی به نخبگان سیاسی حامی جهانی‌شدن است. هر دو این بحران‌ها نیز تغذیه‌کننده پوپولیسم در بریتانیا هستند. اروپایی شدن نیز از پیشران‌های مهم برساننده پوپولیسم در بریتانیا بوده است. اتحادیه اروپا برای حامیان راست پوپولیست، تنها یک نهاد سیاسی نیست، بلکه نماد چند چیز منفی است: از دست دادن حاکمیت و دموکراسی به معنای انتقال قدرت تصمیم‌گیری به نهادهای فراملی؛ تهدید هویت ملی به معنای القای هنجارهای فرهنگی و اجتماعی «اروپایی» که با ارزش‌های سنتی بریتانیایی در تضاد تلقی می‌شود؛ مهاجرت کنترل نشده و همچنین جهانی‌سازی و نخبه‌گرایی.

³- Post-politics

4- پیشران‌های سطح کارگزاری تضعیف راست میانه و قدرت‌گیری راست پوپولیست

با وجود اهمیت غیرقابل‌انکار پیشران‌های سطح سیستمی تضعیف راست میانه و قدرت‌گیری راست پوپولیست، نقش پیشران‌های سطح کارگزاری به‌ویژه از منظر عملکرد احزاب جریان اصلی غیر قابل‌کتمان است. درواقع، "حزب اصلاح نیرویی بیگانه نیست که به سیاست بریتانیا نفوذ کرده باشد. این حزب محصول مستقیم سال‌ها بی‌توجهی، وعده‌های شکسته شده و انحراف سیاسی از سوی هر دو حزب بزرگ است و موفقیت آن، آینده‌ای در برابر نظام سیاسی است که نارضایتی میلیون‌ها رأی‌دهنده را بازتاب می‌دهد." (Barrister Magazine, 2025) در این میان عملکرد حزب محافظه‌کار بیشینه اثرگذاری برسازی شرایط جدید را به خود اختصاص می‌دهد. حزب محافظه‌کار با چیزی روبروست که برخی کارشناسان آن را بحران وجودی توصیف می‌کنند. درواقع، آینده حزب محافظه‌کار به عنوان نماینده جناح راست بریتانیا، در هاله‌ای از ابهام قرار دارد. "افول حزب محافظه‌کار به گذشته‌ای دورتر باز می‌گردد، اما رأی به برگزیت در سال ۲۰۱۶، نشان‌دهنده پیدایش صفت‌بندی تاریخی است که اکنون به خوبی در جریان است. این امر به شدت ائتلاف داخلی سنتی حزب محافظه‌کار متشکل از میانه‌روها و تاجریست‌ها، طرفداران اروپا و شکاکان به اروپا، لیبرال‌های اجتماعی و محافظه‌کاران را از هم پاشید. در این متن، تحت رهبری‌های متوالی رهبران حزب پس از برگزیت، حزب محافظه‌کار خود را از عناصر میانه‌رو و طرفدار اتحادیه اروپا پاک‌سازی کرد، میانه‌روی را رها کرد و دستور کار سبز خود را کنار گذاشت و عملاً به یک حزب راست افراطی تبدیل شد، اما هرگز نتوانست با حزب واقعی و رادیکال اصلاح رقابت کند." (Independent, 2025) درواقع "این واقعیت که هشت سال و نیم پس از همه‌پرسی، تنها ۱۲۱ نماینده محافظه‌کار در مجلس عوام حضور دارند، تا حدی نتیجه تمایل حزب به اتخاذ مواضع سخت‌گیرانه در قبال برگزیت است. تلاش برای جلب آرای طرفداران خروج باعث شد حزب دیدگاه‌های راست‌گرایانه‌تر درباره مهاجرت و چندفرهنگ‌گرایی و مخالفت با حرکت به سمت کربن صفر اتخاذ کند." (Bale, 2025) به زبان دیگر، شاهد نزدیک شدن زبان حزب محافظه‌کار، به ملی‌گرایی، ناسیونالیسم بریتانیایی و ضد نخبه‌گرایی بودیم. در این متن، حزب محافظه‌کار بریتانیا از یک حزب سنتی طرفدار بازار آزاد و تجارت بین‌الملل، به حزبی تبدیل شد که مهاجرت و کنترل مرزها را به محور اصلی هویت سیاسی و جذب رأی‌دهندگان خود تبدیل کرده است. تحولی که عمیقاً با پروژه برگزیت گره خورده است. درواقع، تحول محافظه‌کار به «حزب برگزیت و مرزها»، یک بازآرایی استراتژیک کوتاه‌مدت بود که با رهبری بوریس جانسون، موفقیت‌های انتخاباتی موقتی ایجاد کرد، اما در بلندمدت حزب را با بحران هویت، تناقض‌های غیرقابل‌حل و افول اعتبار مواجه ساخت. درواقع در متن این بحران هویت است که ایدئولوژی و مأموریت پس از برگزیت حزب محافظه‌کار میان گزینه‌های مختلف سرگردان ماند. انتخاب محافظه‌کاری سنتی؟ (اقتصاد بازار، مدیریت مالی محتاطانه، اهمیت نهادها)؛ پوپولیسم راست‌گرا؟ (جنگ

فرهنگی، محدودیت مهاجرت، حاکمیت ملی مطلق؛ یا محافظه‌کاری اجتماعی-دموکراتیک؟ (توزیع مجدد، سرمایه‌گذاری دولتی). پدیداری که عملاً به تشدید نزاع جناحی یعنی درگیری بین جناح راست حزب، جناح چپ حزب و تکنوکرات‌های حزب بر سر جهت‌گیری حزب منجر شد.^۴ وعده‌های اقتصادی تحقق‌نیافته دولت‌های محافظه‌کار پس از برگزیت نیز نقش مهمی در کاهش نفوذ اجتماعی و سیاسی حزب محافظه‌کار و افزایش جایگاه حزب اصلاح داشته است. به‌عنوان مثال، "در حوزه‌هایی که در انتخابات ۲۰۱۹ به محافظه‌کاران روی آوردند (مناطق چون میدلندز^۵ و شمال انگلستان)، حزب نتوانست به وعده‌های بهبود زندگی طبقات کارگر جامه عمل بپوشاند. این خلأ ایجادشده، فرصتی بود تا حزب اصلاح با شعارهایی چون کاهش مالیات و کوچک‌سازی دولت وارد میدان شود." (Barrister Magazine, 2025)

عملکرد حزب کارگر نیز به‌صورت مستقیم یا غیرمستقیم بر تضعیف راست میانه و قدرت‌گیری راست پوپولیست مؤثر بوده است. به‌عنوان مثال، تمرکز حزب کارگر بر رأی‌دهندگان تحصیل‌کرده شهری، موجب شد که طبقه کارگر سنتی، به‌ویژه در شمال و میدلندز، احساس بیگانگی کنند. این همان گروهی بود که به برگزیت و سپس به بوریس جانسون رهبر حزب محافظه‌کار رأی دادند. همچنین موضع متزلزل حزب کارگر در خصوص برگزیت - ابتدا حمایت از همه‌پرسی دوم و سپس وعده اجرای برگزیت - موجب شد بسیاری این حزب را فاقد درک از اولویت‌های مردم بدانند. تصور نخبه‌گرا بودن حزب نیز عامل مهمی در روی‌گردانی بخش‌های مهمی از طبقه رأی‌پیشین این حزب شد. درواقع، تمرکز حزب بر مسائل مترقی اجتماعی، اگرچه نزد جوانان و ساکنان شهرها محبوب بود، اما طبقه کارگر را بیشتر از حزب دور کرد و حزب اصلاح با ادعای حمایت از «مردم عادی» این خلأ را پر کرد. ضمن آنکه، ناتوانی حزب در ترسیم چشم‌اندازی روشن برای بریتانیای پس‌اب‌رگزیت، جذابیت پوپولیسم حزب اصلاح را افزایش داد. (Barrister Magazine, 2025)

درواقع، برخلاف تصور دوران بلر که بریتانیا به «جامعه بدون طبقه» رسیده است، شکاف‌های طبقاتی همچنان نقش تعیین‌کننده‌ای در سیاست بریتانیا دارد و حزب اصلاح توانسته با تمرکز بر دغدغه‌های طبقه کارگر ناراضی، از این شکاف بهره‌برداری کند. وضعیتی که محصول برسازی دو جامعه متفاوت مثلاً در انگلستان و نحوه مواجهه هر دو حزب از جمله حزب کارگر با آن است. طبقه کارگر در شمال و بخش‌هایی از جنوب انگلستان که از گرانی، بحران سازمان ملی بهداشت و درمان انگلستان (NHS) و مهاجرت نگران است. در نقطه مقابل، طبقه متوسط و مرفه جنوب انگلستان که مسائل متفاوتی مثل بازگشت به اتحادیه اروپا، محیط‌زیست و مهاجرت مثبت را مهم می‌دانند. دراین‌بین حزب کارگر به دنبال آن بوده است تا با امتیاز دادن به هر دو گروه و هر دو جامعه، ائتلاف بزرگی بسازد، اما خطر از هم پاشیدن این ائتلاف زیاد است.

^۴ - برای مطالعه بیشتر در خصوص تحولات عمیق، بی‌ثباتی و بحران‌های حزب محافظه‌کار از زمان فرماندوم برگزیت در سال ۲۰۱۶ تا اوایل سال ۲۰۲۳ مراجعه شود به: (Bale, 2023)

^۵ - Midlands

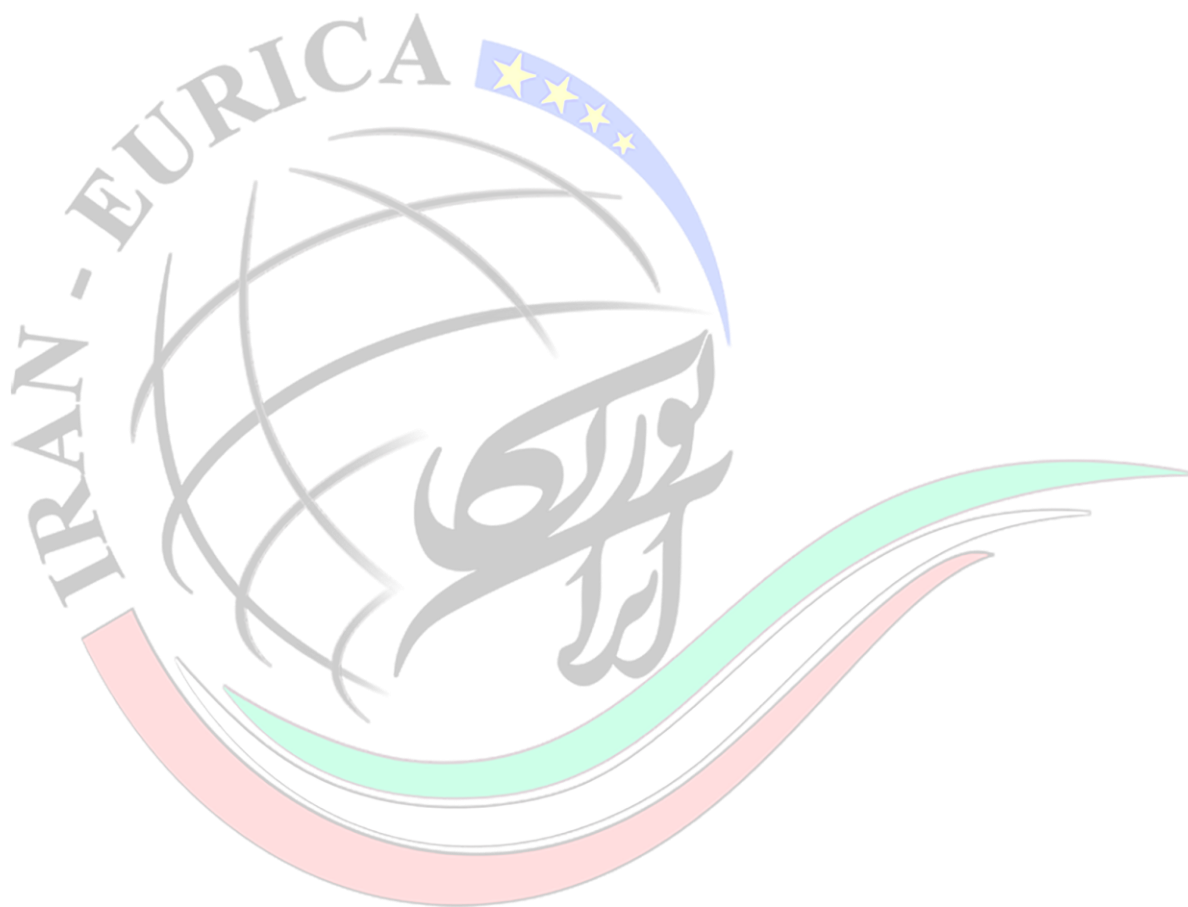
(Elliott, 2025) ضمن آنکه استراتژی موفق حزب کارگر در جذب محافظه‌کاران میانه‌رو، جناح محافظه‌کار افراطی‌تر را بی‌خانمان کرده است و عملاً آن‌ها را به سمت حزب اصلاح سوق داده است.

5- چشم‌انداز سیاسی راست پوپولیست در بریتانیا در سایه تعیینات ساختاری و کارگزاری مورد اشاره

به نظر می‌رسد چشم‌انداز سیاسی راست پوپولیست در بریتانیا باید در دو سطح رقابت‌های سیاسی و گفتمان سیاسی مورد ارزیابی قرار گیرد. در سطح رقابت‌های سیاسی در بریتانیا به نظر می‌رسد تسخیر دولت و پارلمان توسط احزاب رادیکالی چون حزب اصلاح به عللی چند، احتمال وقوع اندکی دارد. مهم‌ترین عامل به نظام سیاسی بریتانیا باز می‌گردد. "نظام انتخاباتی اکثریتی بریتانیا، که به نفع احزاب جریان اصلی طراحی شده است، اساساً مانع از آن می‌شود که احزاب حاشیه‌ای یا رادیکال مانند اصلاح به تعداد کافی کرسی برای تبدیل شدن به اپوزیسیون اصلی یا حتی تشکیل دولت دست یابند." (Mammone, 2024) نکته بعدی، رویکرد بیشتر سلبی تا ایجابی حزب اصلاح است. درواقع این حزب بیشتر یک حزب ضد مهاجرت، ضد تنوع، ضد سیاست‌های زیست‌محیطی و ضد اروپاست درحالی‌که ایده‌های ایجابی قدرتمندی ندارد. به‌عنوان مثال "به نظر می‌رسد حزب اصلاح آن‌قدر درگیر موضوع نیروی کار مهاجر است که اساساً چیزی درباره خود نیروی کار نمی‌داند — نه درباره حقوق کار، قوانین کار، یا تأمین منابع انسانی." (Cross-Border Talks, 2015) در سطح گفتمان سیاسی اما شرایط کمی متفاوت است. به این معنا که گرچه قدرت‌گیری حزب اصلاح در سپهر سیاسی بریتانیا دور از ذهن است، به نظر می‌رسد گفتمان این حزب که خود مولد عوامل ساختاری و کارگزاری مورد اشاره در سطور بالاست، در حال نفوذ فزاینده در سپهر اجتماعی بریتانیا است. درواقع، شاهد چرخش گفتمان سیاسی به راست پوپولیست در بریتانیا هستیم. اشاره کردیم که شاهد نزدیک شدن زبان حزب محافظه‌کار، به ملی‌گرایی، ناسیونالیسم بریتانیایی و ضد نخبه‌گرایی بوده‌ایم. در این متن، حزب محافظه‌کار بریتانیا از یک حزب سنتی طرفدار بازار آزاد و تجارت بین‌الملل، به حزبی تبدیل شده است که مهاجرت و کنترل مرزها را به محور اصلی هویت سیاسی و جذب رأی‌دهندگان خود تبدیل کرده است. نشانه‌هایی از چرخش حزب کارگر به سمت گفتمان «ناسیونالیسم جدید» نیز وجود دارد. این نگاه وجود دارد که حزب کارگر از جمله در واکنش به افزایش بی‌سابقه محبوبیت حزب اصلاح، به جای بازگشت به اصول چپ یا سوسیال‌دموکراتیک، در حال تطابق با زبان و روایت‌هایی است که پیش‌تر توسط حزب اصلاح استفاده می‌شد. به‌عنوان مثال، حزب کارگر به استقبال سیاست‌هایی همچون اتخاذ موضع سخت نسبت به مهاجرت و افزایش روند اخراج مهاجران بدون مجوز رفت. این امر به عادی‌سازی روایت‌ها و زبان نژادپرستانه کمک می‌کند و درنهایت منحرف‌کننده سیاست عمومی به نفع راست‌گرایان است. در حوزه اقتصادی نیز،

⁶- First-Past-The-Post

سیاست‌های کاهش هزینه و حذف کمک‌های زمستانی برای برخی سالمندان و ادامه روند خصوصی‌سازی نظام سلامت (NHS)، همگی این تصویر را تقویت می‌کنند که حزب کارگر در حال نزدیک‌تر شدن به سیاست‌های محافظه‌کارانه است.^۷ در این معنا، "حزب اصلاح، نه تهدیدی رادیکال، که بازتابی از راست‌گرایی وارد شده به جریان اصلی سیاست بریتانیاست. این حزب بیش از آن‌که از بازندگان نظم باشد، از نمایندگان نظم موجود است و اختلافش با حزب محافظه‌کار در سبک و شعار و نه در محتوای بنیادین ایدئولوژیک است." (Cross-Border Talks, 2015)

⁷ - برای مطالعه بیشتر در خصوص چرخش حزب کارگر به سمت راست مراجعه شود به: (Vračar, 2025) و (Sivier, 2025)

منابع:

- پژوهشکده مطالعات راهبردی، 1402. برآمدن ناسیونالیسم نو در غرب، قابل دریافت در: <https://risstudies.org>
- سوری، جواد، موسوی نیا،سید رضا، 1400، ریشه‌های ملی‌گرایی جدید در بریتانیا و خروج از اتحادیه اروپا،عرب‌شناسی بنیادی، سال دوازدهم، بهار و تابستان 1400 شماره 1 (پیاپی 23)
- سوری، جواد، موسوی نیا،سید رضا، 1401، ملی‌گرایی جدید در اروپا و پیامدهای آن برای ایران (از منظر جامعه‌شناسی سیاسی)، جامعه‌شناسی سیاسی ایران، دوره 5، شماره 12، اسفند
- Bale, Tim, 2023, *The Conservative Party after Brexit*. Cambridge: Polity
- Bale, Tim, 2025, Brexit and the Conservative Party, UK in a Changing Europe, 25 Apr, in: <https://ukandeu.ac.uk/brexit-and-the-conservative-party/>
- Barrister Magazine, 2025, When Will the Conservatives and Labour Wake Up to the Fact That Reform UK Is Their Creation? May 13, in: <https://barristermagazine.com/when-will-the-conservatives-and-labour-wake-up-to-the-fact-that-reform-uk-is-their-creation/>
- Cross-Border Talks, 2015, Reform UK and Farage: Children of the British Political Establishment, May 15, in: <https://www.crossbordertalks.eu/2025/05/15/reform-uk-and-farage-children-of-the-british-political-establishment/>
- Elliott, Larry, 2025, Class still matters in politics – and until living standards improve, Reform will continue to prosper, *The Guardian*, 8 May, https://www.theguardian.com/commentisfree/2025/may/08/class-still-matters-in-politics-reform-uk?utm_source=chatgpt.com
- Eyres, Tallulah, 2025, *Democracy in Flux: Labour's Fragility and the Path to Renewal Through Devolution*, The Department of Sociology University of Cambridge, in: <https://www.sociology.cam.ac.uk/democracy-flux-labours-fragility-and-path-renewal-through-devolution>
- Goodwin, Matthew. 2023. *Values, Voice and Virtue: The New British Politics*. London: Penguin
- Goodwin, Matthew,, 2024, Legatum Institute Briefing Paper: Who's Voting Reform?, Legatum Institute, 31 MAR, in: <https://www.prosperity.com/media-publications/legatum-institute-briefing-paper-whos-voting-reform/>
- Independent, 2025, How the Brexit vote is still realigning British politics, May, in: <https://www.independent.co.uk/voices/reform-farage-runcorn-brexit-election-runcorn-b2743632.html>

- Mammone, Andrea, 2024, Does Reform UK's election success signal a far-right future for Britain?, Aljazeera, in: [aljazeera.com/opinions/2024/7/19/does-reform-uks-election-success-signal-a-far-right-future-for-britain](https://www.aljazeera.com/opinions/2024/7/19/does-reform-uks-election-success-signal-a-far-right-future-for-britain), Does Reform UK's election success signal a far-right future for Britain?, Aljazeera, in: [aljazeera.com/opinions/2024/7/19/does-reform-uks-election-success-signal-a-far-right-future-for-britain](https://www.aljazeera.com/opinions/2024/7/19/does-reform-uks-election-success-signal-a-far-right-future-for-britain)
- Schütze, Stephan, 2023, Left Behind Together and Voting for Populism: Regional Out-Migration, Civic Engagement and the Electoral Success of Populist Radical Right Parties, *Social Sciences*, 12(8), in: <https://www.mdpi.com/2076-0760/12/8/426>
- Sivier, Mike, 2025, Labour Isn't 'Left-Wing' Any More. It Moved Sharply To The Right, Vox Political, May 27, in: https://voxpolygonline.com/2025/05/27/no-mr-watson-labour-isnt-left-wing-any-more-it-moved-sharply-to-the-right/?utm_source=chatgpt.com
- Thomas, Owen, 2025, Volatility and opportunity: Britain's electoral wake-up call, Yonder Consulting Limited, in: <https://yonderconsulting.com/volatility-and-opportunity-britains-electoral-wake-up-call/>
- Travers, Tony, 2025, The two-party system may finally be breaking, the British Politics and Policy blog, in: <https://blogs.lse.ac.uk/politicsandpolicy/the-two-party-system-may-finally-be-breaking/>
- Vračar, Ana, 2025, Labour turns to the right while chasing Reform, February 11, in: Peoples Dispatch, https://peoplesdispatch.org/2025/02/11/labour-turns-to-the-right-while-chasing-reform/?utm_source=chatgpt.com